

Aikuislukoliitto ry:n lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lausuntoversio 22.12.2021)

Aikuislukoliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lakiesitys liittyy oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon aikana havaittuihin lainsäädännön tarkennustarpeisiin. Siinä esitetään muutoksia mm. Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevien lasten oppivelvollisuuden suorittamiseen ja koulutuksen maksuttomuuteen, 17-vuotiaiden oppivelvollisten asemaan, opiskelupaikan osoittamiseen, maksuttomuuden pidentämiseen, majoitus- ja matkakorvausten määräytymiseen. Esitys sisältää myös täsmennyksiä tietojensaantioikeudesta, oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ja opiskeluoikeudesta.

Yhdistyksemme pitää lakiesityksen ehdotuksia tarkoituksenmukaisina ja hyvin perusteltuina. Muutosten voi odottaa jatkossa yksinkertaistavan oppivelvollisuuden toimeenpanemista kouluissa, selkeyttävän säännöksiä sekä opiskelijoiden että koulutuksen järjestäjien osalta ja parantavan opiskelijoiden yhdenvertaisuutta oppivelvollisuuden suorittamisessa.

Lausumme lakiesityksen eri asiakohtien osalta kohteliaimmin seuraavaa.

a) Oppivelvollisuuslain soveltaminen opiskelutarkoituksessa Suomeen tulleisiin alaikäisiin opiskelijoihin

Hallituksen esityksessä tarkennetaan oppivelvollisen opiskelijan määritelmää ja sitä, mitä vakinaisella asumisella Suomessa tarkoitetaan.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle esityksessä rajattaisiin Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat oppivelvollisuuskäiset. Näin vapaaehtoisesti Suomeen tiettyä koulutusta suorittamaan hakeutuneisiin henkilöihin ei kohdistettaisi oppivelvollisuuslain velvoitteita, lain alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti. Kyseiset opiskelijat jäisivät rajauksen myötä maksuttomuuden ulkopuolelle mutta koulutuksen järjestäjät voisivat halutessaan tarjota heille myös oppimateriaalit maksuttomasti.

Katsomme, että ehdotettu raja on perusteltu ja selkeyttäisi opiskelutarkoituksessa Suomessa oleskelevien opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa oikeudellista asemaa oppivelvollisuuteen liittyvien velvoitteiden suhteen.

Muutoksen voi odottaa lisäävän jonkin verran erityisesti aikuislukioissa tehtävän hallinnollisen työn määrää mm. maassaolon perusteen selvittelyn osalta.

b) 17-vuotiaiden oppivelvollisten asema ja oppivelvollisuuden suorittaminen

Oppivelvollisuuslain 5 § muutettaisiin niin, että 17 vuotta täyttäneet oppivelvolliset voisivat jatkossa suorittaa oppivelvollisuutta myös lasten perusopetuksessa. Tavoitteena olisi turvata oppivelvollisuuden suorittamisen jatkuvuus mm. silloin, kun oppivelvollisella on erityisen tuen tarpeita tai hän on muuten haastavassa elämäntilanteessa, eikä siirtymistä aikuisten perusopetukseen tai TUVA-koulutukseen nähdä tarkoituksenmukaiseksi vaihtoehtoksi.

Lähtökohtana kuitenkin säilyisi, että oppivelvollisuutta suoritettaisiin 17 ikävuoden täyttymisen jälkeen pääsääntöisesti aikuisten perusopetuksessa tai muussa oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Aikuislukoliitto ry toteaa, että aikuisten perusopetus soveltuu erittäin hyvin oppivelvollisuuden suorittamiseen myöhään maahan tulleille 17-vuotiaalle heti maahantulon jälkeen tai jos nuori täyttää 17 varsin pian lasten perusopetuksen aloittamisen jälkeen, esim. valmistavassa opetuksessa. Huonommin aikuisten perusopetus soveltuu kuitenkin oppivelvollisuuden suorittamiseen silloin, kun opiskelijalle on tehty erityisen tuen päätöksiä.

Aikuislukoliitto ry pitääkin esitettyä muutosta perusteltuna, koska se toisi opetuksen järjestäjille hyödyllisen vaihtoehdon harkittaessa oppivelvolliselle sopivan opintopolun järjestämistä. Muutos parantaisi päättötodistusta vaille jääneiden 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisuuden suorittamismahdollisuuksia erityisesti alueilla, joissa aikuisten perusopetusta ei ole tarjolla mutta se myös turvaisi oppivelvolliselle tarvittavien perusopetuslain mukaisten tukitoimien jatkumisen. Osaltaan muutos voisi myös auttaa varmistamaan opintopolun jatkumista perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Yhdistyksemme katsoo, että opiskelupaikan osoittamisessa tulisi lähtökohtaisesti huomioida opiskelijan etu, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin saattaa loppuun opiskelijan tilanteeseen parhaiten soveltuvassa opiskeluympäristössä.

c) Opiskelupaikan osoittaminen

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuslain mukaista opiskelupaikan osoittamista koskevaa sääntelyä täsmennettäväksi siten, että vaativaan erityiseen tukeen oikeutetulle oppivelvolliselle voitaisiin osoittaa opiskelupaikka jo ennen laissa säädetyn kahden kuukauden määräajan päättymistä. Lakiesityksessä ehdotetaan myös sääntelyä tarkennettavaksi TUVA-koulutuksen siirtymäsäännösjärjestäjien osalta siten, että velvollisuus vastaanottaa osoitettu oppivelvollinen koskisi myös siirtymäsäännöksen nojalla toimivia entisiä VALMA-koulutuksen järjestäjiä mutta ei yksityisiä aikuisten perusopetuksen järjestäjiä.

Aikuislukoliitto ry pitää esitettyjä säännösmuutoksia kannatettavina. Nopeamman opiskelupaikan osoittamisen ja opintojen aloittamismahdollisuuden osalta olisi kuitenkin hyödyllistä, että vaativan erityisen tuen aloituspaikkoja olisi alueellisesti riittävästi ja että paikalliset koulutuksen järjestämisen rakenteet tosiasiallisesti mahdollistaisivat joustavat menettelyt nopean aloittamisen osalta.

d) Maksuttomuuden pidentäminen

Oppivelvollisuuslain mukaista maksuttomuuden pidentämistä koskevaa päätöksentekomenettelyä ehdotetaan lakiesityksessä muutettavaksi siten, että maksuttomuutta ei missään tilanteissa pidennettäisi ilman hakemusta, vaan kaikki pidennysperusteet otettaisiin huomioon vain hakemuksen perusteella. Sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi myös siten, että maksuttomuuden pidentämistä voitaisiin hakea vasta opintojen loppuvaiheessa, jos näyttäisi siltä, että opiskelija ei saa suoritettua opintojaan loppuun säädettyssä ajassa.

Aikuislukoliitto ry kannattaa esitettyä muutosta, koska se selkeyttäisi tilannetta sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän kannalta. On oletettavaa, että sekä hakemuksia että päätöksiä koulutuksen maksuttomuuden pidentämisestä tehdään jatkossa runsaasti juuri aikuislukioissa.

e) Tietojensaantioikeus erityisen tuen tarpeesta

Yhdistyksemme pitää perusteltuna lakiesityksessä ehdotettuja tarkennuksia tiedonsaantioikeuden osalta. Erityisen tuen tarpeen tiedonsaantia koskevien muutosten voi katsoa parantavan oppivelvollisen opiskelijan ase-

maa, oikeaan opiskelupaikkaan ohjautumista ja oikeutta saada erityistä tukea. Asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia koskeva muutosehdotus mahdollistaisi myös paremmin oppivelvollisten opiskelijoiden tuen tarpeen huomioimisen.

f) Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen ja opiskeluoikeus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan eronneeksi katsomista koskevaa sääntelyä tarkennettavaksi siten, että opiskelija voitaisiin katsoa eronneeksi suoraan koulutuksen järjestäjän tekemän oppivelvollisuuslain 7 §:n mukaisen keskeyttämis päätöksen nojalla ilman, että oppivelvollisen tulisi itse ilmoittaa eroamisestaan.

Aikuislukioliitto pitää esitettyä muutosta perusteltuna ja katsoo sen selkeyttävän opiskeluoikeutta koskevaa tilannetta sekä opiskelijalle että koulutuksen järjestäjälle. Yhdistyksemme pitää tältä osin hyvinä myös perusopetuslain 46 §:ään, lukiolain 24 §:ään ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 18 §:ään ehdotettuja muutoksia opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Helsingissä, 4.2.2022

Mauri Ronimus
Puheenjohtaja
Aikuislukioliitto ry